

Chránené územia SLOVENSKA 96

2021

MINISTERSTVO
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ŠTÁTNA
OCHRANA PRÍRODY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Odborno-metodický a informačný časopis Štátnej ochrany prírody SR

Príspevky uverejnené v tejto rubrike predstavujú subjektívne názory ich autorov na dianie v ochrane prírody a krajiny na Slovensku. V záujme plurality názorov uverejňujeme aj príspevky, ktoré nie sú vždy zhodné s názorom redakčnej rady.

Druhovú ochranu hmyzu a entomológovia

V tomto príspevku by som Vás chcel upozorniť na nie práve najšťastnejší spôsob chránenia hmyzu navyšovaním počtov a ich spoločenských hodnôt v našej legislatíve. Zaoberá sa tým vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. Stáva sa to trendom aj v okolitých štátoch. Bohužiaľ, v pripravovanej novej vyhláške má navrhovaný počet chránených živočíchov stúpajúcu tendenciu. Napr. podenky z terajších 10 chránených na 60 chránených. Nezaostávajú ani dvojkrídlovce, z jedného druhu ich má byť po novom 17. Za pár rokov tam môžu byť všetky druhy hmyzu. Návrhy dávajú akademici z vedeckých inštitúcií, ktorí si ani neuvedomujú, aký to má dopad na systematickú entomológiu u nás. Je koniec školským zbierkam a začínajúcim entomológom.

Študenta na biologickej olympiáde kriminalizujeme za to, že si dovolil odchytiť rosaliu alpinu, ktorej **druhovú** ochranu v našich bučinách je veľmi diskutabilná. Amatérsky entomológ a začínajúci entomológ sa často k úradným povoleniam ani nedostanú a pri pohľade na svoje zbierky musia trpnuť, aby si po nich neprišla inšpekcia ŽP. V dnešnej dobe by som sa nečudoval ani zásahovej jednotke. Likvidujeme entomológiu. Nemôže byť nič bolestivejšie, ako keď človeka, ktorý celý život zasvätil ochrane prírody, označia za jej likvidátora.

Ved' hmyz má inú reprodukčnú schopnosť ako vtáky alebo cicavce. A pritom sme ich dali do jednej roviny.

Ako príklad uvediem niekoľko druhov chrobákov (Coleoptera):

Nosorožek obyčajný, foto: R. Siklienka

Cetonischema aeruginosa (zlatoň ligotavý) – (140 Eur) – častý v dutinách stromov, najnovšie aj v kompostovisku.

Oryctes nasicornis (nosorožek obyčajný) – (230 Eur) – vývoj v rozkladajúcich sa pňoch, často v skládke pilín. Na južnom Slovensku bežný druh, často v množstvách na jeden peň 100 – 200 ks v rôznych štádiách vývoja.

Megopis scabricornis (fúzač drsnotykadlový) – (140 Eur) – vývoj v topoloch, pagašťanoch, javorovci, platanoch – v nížinách hojný druh, stromy doslova nimi prevrtané.

Lucanus cervus (roháč obyčajný) – (230 Eur) – vývoj v práchne listnatých stromov, bežný druh.

Rosalia alpina (fuzáč alpský) – (230 Eur) – na skládkach bukového dreva častý druh, ktorý kladie vajčka na drevo, ktoré končí v peci.

Všetko sú to druhy, ktoré sa často vyskytujú vo veľkých množstvách, pokiaľ majú vytvorené vhodné podmienky. Najviac sa ich zničí likvidovaním vhodného biotopu, výrubmi napadnutých stromov, likvidáciou pňov, vypaľovaním medzí,

mulčovaním a pod. V týchto prípadoch sú ustanovenia zákona neaplikovateľné. Sú to milióny kusov chránených živočíchov, ktoré sú okrem iného natoľko zničené, že uplatňovať spoločenskú hodnotu je tu prakticky nemožné.

Je až zarážajúce trestať entomológov, ktorí pri svojej pre spoločnosť prospešnej činnosti usmrtili zanedbateľné množstvo hmyzu. Prirovnal by som to až k upaľovaniu čarodejníc v stredoveku. Jediné možné uplatňovanie spoločenských hodnôt zo strany kontrolných orgánov je, keď hmyz skončí v entomologickej zbierke.

Áno, z hmyzu sa stáva „corpus delicti“ s lokalitným štítkom, kde je miesto, čas a osoba, ktorú možno trestať. Nejednen entomológ na to už doplatil.

Spoločenskú hodnotu majú aj iné rady hmyzu, ako *Odonata* – vážky, *Plecoptera* – pošvatky, *Dermaptera* – ucholaky, *Mantodea* – modlivky, *Ensifera* – kobylky, *Caelifera* – koníky, *Heteroptera*

– bzdochy, *Auchenorrhyncha* – cikády, *Planipennia* – sieťokrídlavce, *Hymenoptera* – blanokrídlavce, *Trichoptera* – potočníky, *Lepidoptera* – motýle, *Diptera* – dvojkrídlavce s druhom *Atherix ibis*.

Nepoznám jediný druh diptery, ktorej odchytom ublížime, ale viem si predstaviť, ako by sme jej mohli pomôcť upozornením na jej výskyt v danej oblasti Štátnu ochranu prírody SR, ktorá by mohla následne zabezpečiť vhodné manažovanie predmetného územia. **To sa týka každého druhu hmyzu.**

Je namieste spoločenská hodnota u cicavcov, vtákov, ale u hmyzu by to bolo podľa môjho názoru vhodnejšie zredukovať na jasoňa červenookého a zopár jaskynných druhov.

Na ochranu potenciálne ohrozeného určitého druhu hmyzu sa môže predsa využiť aj územná ochrana.

Pri takomto trende „ochrany prírody“ u nás hrozí pokles hlavne amatérskych entomológov, ktorých je už teraz (najmä z radov mladej populácie) stále menej, ale ktorí sa významne podieľajú na mapovaní výskytu druhov hmyzu. Som presvedčený, že čím bude viac entomológov, aj tých sezónnych z jedného semestra, alebo na obdobie výuky prírodopisu či celej puberty, budeme mať zdravšiu krajinu, a teda aj viac hmyzu. Takíto ľudia majú iný pohľad na starý strom, peň, remízku či zakvitnutú lúku a pokiaľ sa raz z niektorých stane starosta, prípadne predseda družstva, urbaniáru a pod., určite to malo zmysel.

Ako bývalý profesionálny pracovník na úrade životného prostredia som na tento problém viackrát poukazoval prostredníctvom pulikovaných článkov v časopisoch *Enviromagazín* 4/2012 a *Chránené územia Slovenska* č.: 27, 48 a 84, ale asi márne.

Nakoľko každá legislatívna zmena sa opiera o vedecké údaje, chcel by som Vás poprosiť, aby ste sa aspoň zamysleli nad týmto príspevkom a pokiaľ môžete, prepošlite ho aj entomológom z iných skupín, ktorí o tom rozhodujú.

Ing. Svätopluk Čepelák

Modlivka zelená, foto: R. Siklienka